

Tussen morgenzee en avondland

Ramy El-Dardiry

Tussen morgenzee
en avondland

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2023

Copyright © 2023 Ramy El-Dardiry
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij bv, Weteringschans 259, 1017 xJ Amsterdam.

Omslag Brigitte Slangen
Omslagbeeld William H. Hays
Foto auteur Tessa Posthuma de Boer

ISBN 978 90 214 6384 1 / NUR 301
www.querido.nl

Inhoud

Deel I	
Alexandrië	7
Deel II	
De Jansberg	297
Morgenzee, avondland	375
Verantwoording	382

Deel I
Alexandrië

1

Ze hielden de dood van zijn vader een week voor hem verborgen. Alsof hij langer moest bestaan in Amirs leven. Het was de week waarin de zaadjes van de iepen uitwaaierden over de stad. Witte slierten op de grachten, knisperende goten, oogjes van de lente die weerspiegelden in ieders gezicht.

Toen oom Fuad belde werd de lentesnieuw een lijkwade.

Zijn familie had zijn vader een dag na overlijden begraven, geheel in lijn met de islamitische gebruiken. Eerst een wassing en dan zo snel mogelijk onder de grond, weg van de Egyptische hitte, de koele Alexandrijnse aarde in. De rot gaat alleen de dode aan.

*

Amir had honger. Na dat telefoontje van zijn oom zat de dood in zijn hoofd. Eten, blijven eten. Het lot van zijn vader mocht niet zijn lijf in kruipen.

In het bedrijfsrestaurant was één tafeltje leeg. Aan de andere tafeltjes vochten stemmen van jonge adviseurs om het hoogste woord, ze zochten manieren om hun collega's mat te zetten, om partners hun genialiteit te bewijzen. Het was een strijd die Amir die dag niet wilde voeren. Hem restte het lege tafeltje in de hoek of een lunch waarbij de kruimels op het toetsenbord van zijn laptop zouden belanden, in een kamertje met niets dan uitzicht op de glazen torens van de Zuidas. Buiten een aardewerken potje, een cadeautje van zijn moeder, was de kamer

leeg: geen boek, geen schilderij, zelfs geen ordners met verge-
ten notulen of archieven van vergane projecten. Enkel nieuwe-
lingen hoorden er de airco's ruisen.

Hij koos het lege tafeltje. En een haring met zuur op een
klef, wit bolletje, een vrijdagse traditie.

'Kijk ons voornaamste lid uit het minoriteitenkabinet eens ge-
nieten van een visje.' Pieter – zwart haar met zilveren splinters,
smetteloos wit overhemd – was tegenover hem gaan zitten. Hij
lachte, met veel geluid en schokkende schouders, misschien
in de hoop dat met die bewegingen zijn lach als vanzelf zou
overslaan op Amir. Het voornaamste lid van het minoriteiten-
kabinet nam een hap – de haring was zacht, romig haast – en
de lach stierf weg. Hij staarde en liet zijn beeld wazig worden,
Pieters handen vormden één geheel met het glanzend witte ta-
felblad.

'Mooi hè, een Zwitsers pilotenhorloge', en Pieters vingers
begonnen te draaien aan de buitenste schil van het uurwerk
en Amir trok het waas uit zijn ogen, 'waaninnige techniek,
allemaal mechanisch, je beweegt deze plaat en de wijzers ver-
schuiven naar een andere tijdzone.' Amir vond het horloge
vooral nogal groot, zelfs op twee armlengtes afstand kon hij de
wereldsteden op de buitenste rand lezen. 'Hier Dubai, ongelof-
felijk, die stad, drie uur. Je zou daarnaartoe moeten gaan, man,
in die zandbak liggen de partnerplekken voor het oprapen. Ze-
ker voor mensen zoals jij.'

'Mensen zoals ik?'

'De klanten zullen met je weggelopen, Amir. Is toch anders
dan de gemiddelde Duitser uit het Münchenkantoor die we ze
voorschotelen, als je begrijpt wat ik bedoel.'

'Ik ben geen Duitser, nee.'

'Precies, je moet dit jaar je unique sellingpoints inzetten. Je

weet dat er in Amsterdam nauwelijks plekken vrijkomen binnen *the family*.' De family, de groep partners die het wereldwijde advieskantoor bestierde. 'In de family is plek voor ieder buitengewoon talent, dat weet je, zolang je je plaats maar kent.'

Amir keek naar het horloge waarop de wijzers de tijd van Dubai weergaven. Pieter, managing partner, de baas van het Amsterdamse kantoor, had naar hem gekeken en aan die potpourri van wolkenkrabbers gedacht, niet aan Egypte, Caïro had hij overgeslagen. Hij twijfelde of hij over de dood van zijn vader moest beginnen, of hij moest vertellen dat hij een week na zijn dood pas een telefoontje had gekregen. Pieter zou lachen, misschien zonder schokken, maar dan toch in elk geval vanbinnen, gekke Egyptenaren, minoriteiten. Nee, besloot hij, hij wilde zelf partner worden dit jaar, hij móést partner worden, met een personal assistant, met een kantoor op de bovenste verdieping, met pas afgestudeerde jongens en meisjes die voor hem werkten. Dat was het doel, daarom zat hij hier. Pieter was niet geïnteresseerd in de sterfelijkheid van anderen, behalve als hij er voor veel geld advies over kon geven, en daarvan was in zijn vaders geval geen sprake. Hij moest zijn vaders dood overslaan, deze dag wegdraaien.

'Hé Amir, ik praat tegen je, vent.' Een korreltje quinoa landde op de rug van Amirs hand.

Hij knipperde met zijn ogen.

'Stuurgroep, ik zat in mijn hoofd bij de stuurgroep.'

'Dit moet je niet bij klanten flikken, dat weet je, hè. Wees scherp, to the point, ook als we aan het lullen zijn. Spreek je Arabisch, vroeg ik, hoe is je *khamela khamela*?'

'Arabisch? Een beetje, een beetje, zoals Nederlanders Frans praten, misschien iets beter.'

'We zouden eigenlijk allemaal Engels moeten lullen. Inefficiënt gedoe, al die vreemde talen. Fucking eenentwintigste

eeuw en we kunnen elkaar nog steeds niet verstaan. Wat Arabisch zou je kansen wel vergroten.'

Amir had geen interesse in Dubai. Zijn vader had nooit Arabisch met hem gesproken. Thuis heerste het Nederlands. En alleen zijn vader was het toegestaan om fouten te maken, gebroken zinnen te gebruiken, want 'dit gegorgel kan ik niet meer leren'. Amir en zijn broer Faroek moesten spreken zoals hun moeder, met een harde g en Gooise r die op de roomse school in het noorden van Limburg vrij uniek waren – '*keislim ziede gij*' zei het mooiste meisje van de klas, en ze doordrenkte zijn eerste kus met de geur van koeienvlaai, met het geluid van loeiende beesten, terwijl haar ouders op de boerderij een kop koffie dronken. De taal was op zijn tiende al zijn unique sellingpoint en nu begon de voornaamste partner op de Zuidas over Arabisch, alsof zijn Nederlands er niet toe deed. Erger nog, Pieter leek liever te leven in een wereld waarin vreemde talen uitgestorven waren. Bij zijn broer had zoiets gewerkt, maar niet bij hem. Er was een reden dat Faroek in Amerika zat en hij in Nederland.

'Ik word partner in Amsterdam. Het is hier of het is nergens.'

*

Voor Amir was zijn vader al vijftien jaar dood.

Hij studeerde net en was amper gewend aan een leven in de stad, aan huisgenoten, aan de eenzaamheid wanneer eenieder zich terugtrok op zijn of haar kamer. Vrijdagmiddagen voelden als naar adem happen, in de trein, nog een trein, en daarna de bus die Limburg in reed, '*keislim ziede gij*', en de Maas weer spiegelde de gouden kleuren van de bomen.

'Papa is weg,' zei zijn moeder, net nadat hij zijn weekend-

tas vol met vieze kleren in de wasmachine had geleegd. Marije schonk thee voor hem in, schoof een brief naar hem toe. Er lagen koekjes op een bloemetjesbord – droge Digestive-koekjes, de chocolade was verdwenen sinds hij zijn moeder niet meer vergezeld met de wekelijkse boodschappen. De letters van de brief waren paars, op het midden van het papier stonden strepen die de hele pagina bedekten – sporen van een sputterende printer –, overal grammaticale fouten. Alles aan de brief verried dat het een haastklus was geweest, alsof elke neiging tot perfectionisme van zijn vader afgeleden was.

‘Malika? Wie is Malika?’

‘Wie ze is weet ik niet, maar ze wordt zijn vrouw, zijn Egyptische vrouw. Eindelijk krijgt Nessim een Egyptische vrouw.’

‘En jij dan, mama, wat moet jij nu?’

‘Ik blijf de moeder van zijn zonen, van jou.’ Haar ogen glansden, huilen deed ze niet, alsof ze het vocht in haar ogen verbood tranen te vormen. De lafheid, dacht Amir, de lafheid om te vertrekken met een brief, een slordige bovendien, om te vertrekken nadat de kinderen het huis uit waren; de hypocrisie om op zoek te gaan naar een ongetwijfeld jonge Egyptische vrouw terwijl voorheen alles in het teken stond van vlijt, van studie – ‘Nee, jij mag niet spelen bij die boerderij, sommen maken!’, en later: ‘Zakgeld? Een negen is tien gulden, een tien is twintig. Dát is zakgeld!’ en: ‘Naar een dansschool? Er is maar één school.’ In de laatste jaren thuis volgden de ruzies, tussen vader en zoon, tussen vader en moeder. Faroek had al voor zichzelf gekozen, was naar Groningen vertrokken. Amir was het laatste restje lijm dat zijn ouders in de huwelijkse staat verbond.

Hij wilde zijn moeder troosten, maar wist niet hoe. Die brief maakte van zijn moeder een mens, met zorgen, met behoeftes. Alsof het verdwijnen van zijn vader hem tot man promoveer-

de, zijn volwassenheid bezegelde. ‘Verdomme, mama’, en hij scheurde de brief in vieren, en nog een keer en nog een keer, en liet de snippers in zijn thee drijven. Zij liep naar hem toe, vleugjes sandelhout, en hij was blij dat met haar omhelzing het moederschap voor even terugkeerde. Later leerde hij dat wanneer haar ogen glazig waren een wandeling langs de Jansberg hielp. Uit het vlakke land verrees die heuvel met bomen, een wand van aardse kleuren in de herfst, een diepdonkergroene streep in de zomer. Hij hoefde niet te vragen of te praten, lopen moesten ze, en dan een torenvalk zien bidden, je schoenen voelen wegzakken in de modder. De gedachte dat tienduizenden jaren geleden een stuwwal op die plek tot stilstand was gekomen en een berg aarde had achtergelaten die nu zo sterk afstak tegen het vlakke valleilandschap, maakte dat ze zijn vader vergaten. En Malika. En dat wat uit haar volgde.

*

Pieter had Amirs hoofd weer tot leven gewekt, de dood uit zijn brein verdreven. Misschien was dat ook wel de rol van de meest ervaren partner op kantoor: op onverwachte momenten collega’s tot inzicht brengen. Draaien aan een Zwitsers pilotenhorloge, zo simpel kon een goed advies zijn. Hij wist zeker dat hij niet naar Egypte hoefde. Wat zou hij daar moeten doen? Het was niet alsof de geschiedenis met zijn vader verdween, alsof een familie die een week wachtte met bellen hem kon troosten. Ze hadden er beter aan gedaan hem niet te bellen.

Toen oom Fuad belde, in de ochtend, zat Amir bij een klant. Amir had vijf minuten. Stuurgroep. Hij hield er niet van vóór belangrijke vergaderingen gestoord te worden. Concentratie, concentratie. Hij wilde het onbekende nummer weggelijken, vast een oplichter of marketeer, tot hij zag dat de beller

uit Egypte kwam: +20. Oude stemmen echoden in zijn hoofd. 'Kijk, Ammi, mijn zoon, die nul wil rusten in de hals van de twee, samensmelten als de kronen van Neder- en Opper-Egypte.' Met die herinnering, uit zijn kleuterjaren, ver voor de eerste dood van zijn vader, nam hij op.

Hij kreeg een lading Arabische formules over zich heen gestort waarvan hij niets begreep.

'Is mijn vader daar?'

'O mijn broer, o mijn broer.' Hij hoorde zijn tante jammeren op de achtergrond. Zijn neef kwam aan de lijn en vertelde in gebroken Engels dat zijn vader gestorven was. Ze smeekten om genade voor zijn ziel. En ze hoopten hem snel te zien, *insha'Allah*.

Ruim binnen de vijf minuten, een gesprek door beperkt vocabulaire teruggebracht tot de kern. Hij nam een slok spuitwater, bladerde door de presentatie, het 'deckje'. Keurig uitgelijnde blokken, geen spelfouten, heldere grafieken, strak. Zijn vader was voor een tweede keer gestorven en niemand die het opmerkte, zijn stem was helder, zijn analyses waren raak.

De farao was dood, leve de farao.

*

Guusjes handen zwommen in een doos met iepenzaad. Zacht geknisper. 'Voor de klas,' zei ze, 'maar de mooiste heb ik voor ons bewaard.' Op de eettafel lagen tientallen zaadjes, gesorteerd op grootte, vrij van scheuren of gaten. Amir pakte er een op. 'Pas op, pas op, die hebben we nodig, dat is een heel fraaie, ze zijn kwetsbaar als ze mooi zijn.' Hij hield het zaadje tegen het licht, een haast doorschijnend wit en net onder het midden een gouden kern vanwaaruit ragfijne draadjes het gehele blad dooraderden. Hoe langer hij keek, hoe meer hij er

zag, prachtige draadjes, talloze draadjes, ze kronkelden en hadden toch ook richting, verbindingen tussen rand en hart.

‘We gaan iepenslingers maken.’

‘We?’ vroeg Amir. Hij hing zijn jasje over de stoel en deed zijn schoenen uit – geen bevrijdender gevoel dan na een dag kantoor zijn voeten uit zijn net iets te strakke Crockett & Jones te floepen.

‘We, ja, om de lente te vieren.’ Guusje liep naar het keukentje, pakte twee scharen, garen en plakband. En snel daarna twee glazen en een fles rode wijn.

Het was niet makkelijk om de zaadjes aan een koord te rijgen, ze moesten van Guusje eerst een jasje van plakband krijgen. Amir keek naar haar, naar de draad vol glinsteringen die steeds langer werd. Zijn zaadjes gingen kapot, ‘je wilt het te snel doen,’ zei ze, en hij knikte, humde wat, lachte. Hij nam een slok, een flinke slok, en besloot te zwijgen over de dood, liever vandaag de lente vieren. Hij bewonderde haar geduld dat nodig was om de slingers te maken, zaadje voor zaadje en allemaal strak, niets afgeraffeld, geen slordigheden. Guusje praatte over haar kleuterklas, over vriendinnen die hij maar half kende, over nafluitende jongens, over de drukte in de supermarkt, hij zei ‘ja’ en ‘o ja?’, lachte af en toe, en dat was voldoende om de illusie van een gesprek te veinzen. Haar stem was warm. Er was een heesheid, een ruis, die alles zachter maakte.

2

Nessim peuterde een aangekoekt restje bonen van zijn bord en poetste zijn beker net zo lang tot het metaal begon te glimmen. Smetteloos, zo hoorde het, een knik van het schoolhoofd en later op de dag zou hij zijn lunch krijgen, misschien weer bonen, misschien een lang zacht broodje met kaas.

‘Nessim, ya Nessim.’ Zijn moeder, uit de woonkamer, met een stem die duidelijk maakte dat hij iets moest doen. ‘Ya Nessim.’

‘Ja, mama.’

‘Haal de eieren van boven.’

‘Ik heb mijn overhemd al aan, kan Mahmoud vandaag niet naar het dak?’

‘Schiet op, Nessim, pak een jas en ga naar boven.’

‘Maar mama...’

‘*Yalla, yalla.*’

Op het dak lagen plassen, de nacht had Alexandrië schoongespoeld en de ochtendzon maakte spiegels van de straten. Nessim hield van de regen, dan was de stad het mooist. Zeker na dagen vol warmte, overvloed aan zon. Water dat neerdaalde op de droge stad zorgde voor geuren van aarde en hout, de zeebries bracht ziltigheid. Stond hij op zijn tenen, dan zag hij zowel de oostelijke als de westelijke haven liggen. Hij liep naar de duiven. Ze leken drukker, alsof ze ook de straten wilden zien, hoe het licht door de reflecties van alle kanten leek te komen. ‘Vanmiddag,’ zei Nessim, ‘vanmiddag laat ik jullie langer vlie-

gen, oké?’ Zijn duiven waren de fraaiste van de wijk, niemand in Mansheya had duiven met zulke glanzende veren, in alle kleuren bovendien – wit, bruin, bijna rood, grijs, en allemaal met een lange nek, zijn duiven hielden hun koppen fier omhoog. ‘Vanmiddag, jongens, vanmiddag.’ Hij voerde zijn duiven, streelde er een paar en vergat bijna de eieren.

Het kippenhok was smerig, Mahmoud, zijn broertje, verzaakte altijd. Uitslapen en verzaken. Een gave. En de kippen maar liggen in de stront. Hij raapte de eieren, snoof nog één keer de heerlijke lucht op en liep terug naar beneden.

‘Het zijn er maar vier, Nessim, waar is het vijfde?’

‘Dit is wat er lag.’

‘Ga terug naar boven en haal dat vijfde ei.’

‘Er is geen vijfde ei, mama, dit is wat er lag.’

‘Yalla, yalla.’

Nessim zocht, maar vond geen ei. ‘Mahmoud, jij hond.’ Zijn manchet was onder zijn jas uit gekropen en zat onder de stront. Hij duwde vier kippen opzij. In de hoek lag de vijfde, de grootste, dood was ze niet, maar ze leek niet meer in staat om dagelijks een ei te leggen. In de avond, wanneer de duiven vloegen, zou de kip er niet meer zijn. Nessim gaf haar eten uit zijn hand. Gulzig gepik van een snavel. Hij wist niet precies hoe laat zijn moeder naar het dak zou gaan om de nek van de kip om te draaien, waarschijnlijk al in de ochtend, zodra iedereen het huis uit was.

‘God geeft en God neemt,’ zei zijn moeder, ‘morgen komt tante Baria, kippensoep zal haar goeddoen.’

‘Tante Baria?’

Ze knikte.

‘Kan ze dit keer niet in Rosetta blijven, moeder? Mijn examens komen eraan.’

‘Zwijg. Je weet dat ze moet bevallen in de kraamkliniek bij de haven.’ Vorig jaar was ze ook gekomen, net als het jaar daarvoor. En nu een derde keer. Twee maanden tante Baria in huis en telkens kwam er een extra kind. Alsof ze zelf niet voor voldoende onrust zorgde.

‘Waar kan ik dan studeren, mama?’

‘Yalla, eet je ontbijt... Ze is je eigen bloed. Zwangere vrouwen laat je met rust.’ Nessim wilde zeggen dat hij háár eigen bloed was en dat tante Baria slechts haar schoonzus was. Een tante die bovendien nogal veel ruimte innam, elk jaar dijde haar lijf verder uit – billen zo groot als dreumesen, borsten als kinderkopjes. Ze was zo dik dat thuis bevallen volgens de dokter in Rosetta onverantwoord was. Lopen kon ze niet, ze waggelde. Liever bleef ze zitten op een stoel in de salon – dat paste net – en snauwde ze als ze iets nodig had, thee, koffie en iets zoets, *halawa*, *harissa*.

Tante Baria, twee kleine kinderen en over enkele weken een derde.

Twee maanden gesnauw en gehuil. Mogelijk, met wat geluk, hadden ze een week rust als ze bijkwam in de kliniek.

Het platte brood was warm, de witte kaas smolt. Zijn moeder wikkeldde zijn beker en bord in een doek en gaf hem een nieuw overhemd – zowel doek als overhemd was gestreken, nergens een rimpel, nergens een strijkfout. Ze schreeuwde naar Mahmoud, in de hoop hem wakker te krijgen. Dan een zucht. Nessim wist dat ze nu ging zitten en zichzelf thee zou inschenken, gevolgd door drie schepjes suiker. Hij hield van haar automatische handelingen, de soepele bewegingen om een doek te vouwen, de manier waarop ze in haar thee roerde, de vanzelfsprekende geruisloosheid – de lepel raakte nauwelijks het glas, ze maakte een kleine draaikolk en alle suiker verdween. Nessim propte zijn brood naar binnen en stond op. Buiten hoorde hij

de jongens met wie hij dagelijks naar school liep zijn naam roepen, Boutros, de zoon van de huisarts, Ali, de zoon van de slager. Zijn moeder zei dat hij niet bang moest zijn, dat de examens voor hem geen probleem zouden zijn.

Nessim gaf haar een kus op haar voorhoofd. Hij nam zijn moeder niets kwalijk, hij kon moeilijk verwachten dat ze tante Baria niet hielp. Zijn vader was de oudste, de enige van het gezin die naar de stad was vertrokken. Ze hadden een huis met hoge plafonds en genoeg kamers. Misschien dat zijn moeder na haar eigen ervaringen elke vrouw een rustige bevalling gunde. Hoe vaak had Nessim niet moeten horen dat zijn geboorte zich aandiende in het jaar dat de stad meermaals werd gebombardeerd. Twee jaar voordat de Italianen en Duitsers vlak bij het nietige woestijndorpje El Alamein op de poorten van de stad bonkten. De eerste jaren vol zoeklichten, sirenes, schuilkelders. Overal soldaten – jongens nog, op zoek naar lijven om hun mannelijkheid te bewijzen in het leven, voordat hun werd gevraagd als man te sterven aan het front. Geen tijd om zwanger te zijn, geen tijd om te bevallen, geen tijd voor een baby. In de negende maand zouden ze naar haar ouders gaan, in de delta. De weeën kwamen eerder, en niet als rustige golven, nee, ze vielen over zijn moeder heen, gaven haar nauwelijks kans te ademen. Er kwam een paard met wagen. En in de kraamkliniek, tegenover de haven, kwam Nessim. Daarna bloed, heel veel bloed. Ze namen haar zoon mee en zij bleef een week alleen achter, een week waarin ze enkel sliep. ‘Ik herinner me niets van die dagen,’ zei zijn moeder vaak. ‘Voor mij was het alsof jouw leven, ons leven, een week later pas begon.’

Mahmoud strompelde de keuken in, zijn ogen halfopen, zijn hoofd op zijn schouders. Al bracht tante Baria tien kinderen mee, zijn slaap zou er niet onder lijden. Hij doopte zijn brood in de honing. Nessim had een hekel aan de rondzwer-

vende kruimels in de honingpot, die bevlekking van een vloeistof zo zuiver. En dan dat gesmak.

De straten lagen bezaaid met waterspiegels die bij de kleinste verstoring rimpelden. Hij sprong over plassen om zijn gepoetste schoenen niet te bevuilden, maar misschien nog meer om al die reflecties intact te houden. Nessim voelde dat alles wat zo vanzelfsprekend leek – de stad, zijn moeder, zijn slapende broer, de kippen op het dak – slechts een begin was en niet meer dan een spiegeling die uiteindelijk zou verdampen.

3

Ze noemden me de bruid van de Middellandse Zee. Ik weet niet of er nog mensen zijn die zo over me denken. Schrijvers niet in elk geval, die gebruiken me liever om te laten zien tot welke aftakeling de Arabische wereld in staat is. *'So once again Alexandria has sunk into oblivion, and I must be forgiven for finding that the present town is depressing beyond endurance,'* schreef Lawrence Durrell in 1982. Helemaal ongelijk kan ik ze overigens niet geven, mijn ooit witte pleisterwerk is, als het niet allang is afgebladderd, smoezelig geel, vaker zwart, fantasieloze flatgebouwen drukken villa's uit het fin de siècle weg, afval ligt op mijn straten, of opgehoopt in vuilnisbelten tussen woonblokken. En wellicht is het beter dat Durrell niet heeft hoeven meemaken hoe zijn oude villa met de grond gelijk werd gemaakt, zodat tientallen kubieke meters beton kunnen woekeren op die plek. Maar mij verdoemen tot vergetelheid of terugval aanpraten, als een vorm van achteruitgang althans, dat zou een vergissing zijn. Wat die schrijvers als aftakeling betitelen is slechts een beweging, een verandering van energie, van zijn. Neem atomen, de bouwstenen van materie. U moet het mij vooral niet kwalijk nemen dat ik soms een uitstap maak naar de wetenschap om zaken te verduidelijken. Ziet u, de wetenschap en ik, we zijn met elkaar verstrengeld. Mijn vermaarde bibliotheek mag dan verdwenen zijn, ik schep er een eer en een genoeg in mijn kennis accuraat te houden, up-to-date noemen ze dat tegenwoordig. Goed, die atomen, kleine wondertjes. Elektronen dansen om een kern, soms met een

verhoogd tempo, opgewonden zou ik zeggen, en na verloop van tijd is er altijd een elektron dat wat rust zoekt, dat dicht bij de kern wil zijn, wil hangen aan de bar. Het atoom verliest energie, en als het niet oppast gebeurt er niets meer, komt het feest ten einde. Men zegt dan dat het atoom terugvalt. Maar terwijl dat elektron plaatsneemt aan de bar, schiet er uit zijn achterste een schitterende vuurpijl, licht, de hele dansvloer kijkt in vervoering, naburige atomen applaudisseren – licht, licht! –, met duizelingwekkende snelheid op weg naar nieuwe werelden, andere atomen en moleculen. Een feestganger verloren, een boodschapper van blijde tijding gewonnen. Is dat dan terugval? Is dat vooruitgang of achteruitgang?

Ik dwaal af. Een bruid! Iedereen die me zo noemde – inwoners, reizigers, politici, schrijvers – kende me niet, al geldt dat wel voor meer bruiden, ben ik bang. Ik heb nooit een bruid willen zijn. Als ik me opdof, dan doe ik dat om te verleiden. Waarom al die moeite doen om te laten zien hoe mooi je bent als de buit al binnen is?

Ik ben eerder een hoer dan een bruid. Kijk naar me, zoek me op, in een atlas, in een app desnoods, kijk naar me, zie hoe ik daar lig, zie hoe ik vrij met de zee terwijl Egypte van achteren tegen me oprijdt.

Ik ben liever een hoer dan een bruid. Een hoer is vrij, op een bepaalde manier. Ik had vrijheid nodig voor mijn plan, mijn lot.